

Укладач: Вараксіна О. В., к.е.н, доцент кафедри менеджменту

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Ризики в менеджменті та антикризове управління» складена для ЗВО відповідно до освітньо-професійної програми «Менеджмент підприємства» спеціальності 073 «Менеджмент», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» освітнього рівня «Бакалавр».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності і тенденції антикризового управління та управління ризиками на мікрорівні та закономірності їх розвитку.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна «Ризики в менеджменті та антикризове управління» – вибіркова дисципліна тісно пов'язана з дисциплінами «Вища математика», «Менеджмент», «Маркетинг», «Стратегічне управління».

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Ризики в менеджменті та антикризове управління» є навчити майбутніх фахівців визначати можливі ризики, знаходити причини їх виникнення, діагностувати та оцінювати ситуацію, здійснювати автоматизовані розрахунково-аналітичні роботи щодо обґрунтування управлінських рішень з використанням економіко-математичних методів та ЕОМ, приймати оптимальні стратегічні рішення, знаходити шляхи зниження ризиків, або максимально використати їх в умовах ймовірності перевищити очікуваний прибуток; дати знання, які вони могли б використати для фінансового оздоровлення підприємств; підготувати керівників, що здатні ефективно діяти в будь-яких ринкових умовах, попередити появу негативних явищ в бізнесі; забезпечувати фінансову стабільність підприємств і організацій.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Ризики в менеджменті та антикризове управління» є формування вмінь оперувати специфічними управлінськими фінансовими термінами, категоріями та поняттями; розумінні змісту і ролі ризиків; розгляді класифікації ризиків; ознайомленні з методами менеджменту ризиками; вивченні способів оцінки міри ризику; розкритті змісту механізму управління ризиками; розгляді прийомів управління ризиками; вивченні технології прийняття рішень у різних ризикованих ситуаціях; моделюванні та оптимізації ризиків; ознайомленні з організацією процесу страхування від ризиків; з'ясуванні причин неплатоспроможності підприємств; розгляді механізму державного регулювання процесів фінансового оздоровлення і процедури банкрутства; ознайомленні з правовими основами антикризового управління; розгляді проблем фінансів на мікрорівні; засвоєнні методів оцінки підприємств (бізнесу) і їх майна; вивченні особливостей організаційно-виробничого менеджменту неплатоспроможних підприємств; розгляді процедур реструктуризації підприємств і їх заборгованостей; розгляді антикризової інвестиційної політики; освоєнні організаційного механізму ліквідації підприємства.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні елементи компетентності:

Загальні:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між соціально-економічними явищами та процесами.

Здатність до застосування концептуальних і базових знань, розуміння предметної області і професії менеджера.

Здатність здійснювати усну і письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами.

Здатність працювати у команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань.

Здатність до адаптації, креативності, генерування ідей та дій у новій ситуації.
Цінування та повага до різноманітності та мультикультурності, здатність працювати у міжнародному контексті.

Здатність діяти на основі етичних міркувань, соціально відповідально і свідомо.

Фахові:

Здатність визначати та описувати характеристика організації.

Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту.

Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту, в т. ч. при впровадженні принципів соціальної відповідальності в діяльність організації.

Розуміння основ антикризового управління та вміння управляти організацією в ризикових умовах.

Уміння організовувати власну діяльність та діяльність підлеглих, складати основні види управлінської документації.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться: 150 годин / 5 кредитів ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Сутність, зміст та види ризиків. Поняття управління ризиком.

Невизначеність та її види. Особливості управління підприємством в умовах невизначеності. Сутність ризику. Причини виникнення ризику. Класифікація ризиків. Управління ризиком – нова галузь знань. Історія розвитку дисципліни та її зв'язок з іншими дисциплінами. Поняття управління ризиком. Специфіка управління ризиками.

2. Методи менеджменту ризику та способи оцінки міри ризику.

Методи менеджменту ризику. Загальні підходи щодо кількісної оцінки ризику в спектрі економічних проблем. Ризик в абсолютному та відносному виразі. Нерівність Чебишева. Допустимий, критичний та катастрофічний ризики. Оцінка ризику ліквідності. Коефіцієнт чутливості бета (β).

3. Диверсифікація як спосіб зниження ризику. Теорія портфеля.

Сутність диверсифікації. Портфель цінних паперів. Структура портфеля цінних паперів. Норма прибутку цінних паперів. Щільність зв'язку з загальноринковими цінами. Протилежна фаза коливань норми прибутку всередині портфеля. Ризик цінних паперів. Систематичний та специфічний ризик цінних паперів. Кореляція цінних паперів та її застосування. Портфель з двох різних акцій. Портфель з багатьох акцій. Загальні засади теорії портфеля. Оптимізація структури портфеля. Концепція спрощеної класичної моделі формування портфеля.

4. Моделювання і оптимізація ризику та теорія гри.

Теоретико-ігрова модель. Функція ризику. Критерії прийняття рішень при заданому розподілі ймовірностей. Критерії прийняття рішень, коли невідомий розподіл ймовірностей. Критерії прийняття рішень у ситуації, що характеризується антагоністичними інтересами середовища. Шоста інформаційна ситуація. Критерій Байеса. Критерій мінімуму дисперсій функціоналу оцінювання. Критерій Бернуллі-Лапласа. Принципи максимуму Гіббса-Джейнса. Критерій мінімального ризику Севіджа. Критерій Гурвіца. Критерії Ходжеса-Лемана.

5. Загальні основи антикризового управління.

Причини фінансової неплатоспроможності підприємств. Етапи походження і розміщення капіталу підприємства. Джерела платежу за зобов'язаннями. Технологія антикризового управління. Фази розвитку кризи. Економічна сутність поняття «фактор». Класифікація кризових факторів. Класифікація ситуацій банкрутства підприємств. Розуміння термінів «антикризове управління» та «антикризове регулювання». Визначення сутності, об'єкта та суб'єктів антикризового управління. Системи протидії банкрутству. Поняття механізму антикризового управління та його принципи. Поняття процесу антикризового управління та його принципи. Поняття система антикризового управління та її принципи. Функції законодавства у сфері банкрутства. Структурно-логічна схема

порушення справи про банкрутство підприємств в Україні. Подання та розгляд заяви про порушення справи про банкрутство. Введення процедури розпорядження майном підприємства-боржника. Забезпечення грошових вимог кредиторів і мораторій на задоволення вимог кредиторів. Виявлення кредиторів та санаторів боржника. Проведення попереднього засідання господарського суду. Проведення зборів кредиторів і утворення комітету кредиторів. Продаж майна банкрута. Порядок задоволення вимог кредиторів. Механізм санації підприємств у процесі процедури банкрутства. Розробка та погодження плану санації боржника. Затвердження господарським судом та реалізація плану санації. Розгляд та затвердження результатів санації. Проведення розрахунків з кредиторами.

6. Діагностика економічного стану і оцінка перспектив розвитку неплатоспроможного підприємства.

Сутність та завдання діагностики кризи розвитку підприємства. Декомпозиція процесу діагностики кризи розвитку підприємства. Класифікація зобов'язань неплатоспроможного підприємства. Оцінка економічної спроможності. Методологічні основи оцінки можливостей розвитку підприємства.

7. Оцінка активів неплатоспроможних підприємств.

Властивості підприємства як товару. Типологія видів вартості підприємства як цілісного майнового комплексу. Етапи технології оцінки підприємства. Принципи оцінки вартості підприємства. Майнові (витратні) методи оцінки вартості підприємства. Визначення ціни підприємства методом капіталізації доходу. Визначення ціни підприємства методом дисконтування майбутніх доходів. Ринкові (аналогові) методи оцінки вартості підприємства. Організаційно-економічне забезпечення продажу підприємства як цілісного майнового комплексу в процесі судової санації. Визначення ліквідаційної вартості підприємства. Послідовність розрахунку упорядкованої ліквідаційної вартості активів підприємства.

8. Програмування виведення підприємства з кризового стану.

Антикризова програма підприємства: призначення, цілі та завдання розробки. Процес формування антикризової програми підприємства. Цільові параметри антикризової програми підприємства. Зовнішня та внутрішня санація. Санаційні заходи, спрямовані на відновлення поточної платоспроможності. Класифікація заходів залежно від джерел коштів, що використовуються для проведення санації. Характеристика функціональної спрямованості антикризових заходів. Операційні, інвестиційні та фінансові антикризові заходи. Прийняття рішення щодо змісту антикризової програми. Поняття та принципи формування антикризової програми. Етапи формування антикризової програми підприємства. Особливості внутрішніх резервів відновлення платоспроможності. Методи зовнішнього та внутрішнього порівняльного аналізу пошуку внутрішніх резервів відновлення платоспроможності. Метод функціонально-вартісного аналізу пошуку внутрішніх резервів відновлення платоспроможності. Метод пошуку резервів – бенчмаркінг. Рейнжиніринг бізнес-процесів. Реструктуризація активів підприємства. Оцінка грошових надходжень від реалізації основних фондів підприємства. Оцінка можливостей іммобілізації грошових коштів з інвестиційних вкладень підприємства. Оцінка обсягу іммобілізації грошових коштів за рахунок рефінансування дебіторської заборгованості. Реструктуризація боргів підприємства. Контроль за виконанням антикризової програми підприємства.

3. Рекомендована література

1. Балабанов И.Т. Риск-менеджмент : [Підручник] / И.Т. Балабанов. – М.: «Финансы и статистика», 1996. – 188 с.
2. Верба В.А. Проектний аналіз : [Підручник] / В.А. Верба, О.А. Загородніх – К.: КНЕУ, 2000. – 350 с.
3. Лапуста М.Г. Риски в предпринимательской деятельности : [Учебник] / М.Г. Лапуста, Л.Г. Шаршукова. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 224 с.
4. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: [навчальний посібник] / Л.О. Лігоненко, М.В. Тарасюк, О.О. Хіленко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 420 с.

5. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : [монографія] / Л. О. Лігоненко. – К.: КНТЕУ, 2014. – 708 с.
6. Шершньова З.Є. Антикризове управління підприємством: [навчальний посібник] / З.Є. Шершньова, В.М. Багацький, Н.Д. Гетманцева; за заг. ред. З.Є. Шершньової. – К.: КНЕУ, 2007. – 680 с.
7. Вітлінський В.В. Ризик у менеджменті : [навчальний посібник] / В.В. Вітлінський, С.І. Наконечний. – К.: «Борисфен-М», 1996. – 280 с.
8. Василенко В.А. Ситуаційне й операційне управління в системі менеджменту: [навчальний посібник] / В.А. Василенко І.Є. Мірошник. – М.: МГІУ, 2012. – 340 с.
9. Іванюта С.М. Антикризове управління підприємством : [навчальний посібник] / С. М. Іванюта. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
10. Калінеску Т.В. Фінансовий менеджмент: [навчальний посібник] / Т.В. Калінеску, В.С.Альошкін, В.Г.Кудіна – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – 372с.
11. Масенко Б. Антикризове управління: [навчально-методичний посібник] / Борис Масенко, Тетяна Афонченкова – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2015. – 263 с.
12. Салига С.Я. Антикризове фінансове управління підприємством [навчальний посібник] / С.Я. Салига, Є.І. Ляшенко, Н.В. Дацій, С.О. Корецька. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 203 с.
13. Штангрет А.М. Антикризове управління підприємством: [навчальний посібник] / А. М. Штангрет, О.І. Копилюк. – К.: Знання, 2010. – 335 с.